

АЛХЕМИЈА КАО ПАРАДИГМА И ФАЗА У РАЗВОЈУ МОДЕРНЕ НАУКЕ

Тенденција да се на алхемију гледа искључиво као на превазиђену фазу у развоју хемије већ дуже време трпи критике савремених историчара и филозофа науке, који такву тезу виде као исувише поједностављену, редукционистичку и аисторичну. Проблем је у томе што посматрање алхемије искључиво кроз проблем демаркације, односно разликовања псеудонаучног и научног знања, може довести до неправедног одбацивања или занемаривања сагледавања значаја и улоге алхемије кроз различите историјске контексте. У одређеним контекстима алхемија је представљала једну од грана природне филозофије, парадигму у којој су делале неке од кључних фигура у настанку модерне науке, попут Исака Њутна, а не само протонауку у облаку мистицизма итд.

Њутн је у својим делима и истраживањима полазио примарно из идеалистичке односно алхемијеске парадигме. Намера мог излагања је да кроз (ограничене) увиде у рад Исака Њутна истражи потенцијалне епистемолошке „предности” алхемије као парадигме у контексту научног рада, у односу на механичку филозофију тог периода. У херменеутичком смислу може бити плодно сагледати епистемолошку корисност елемената тадашње алхемијеске парадигме у контексту промена које су у модерну научну парадигму ушле захваљујући истраживањима из различитих научних области, као што је микрофизика нпр. (Башлар).

ALCHEMY AS A PARADIGM AND A PHASE IN THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE

Tendency to view alchemy only as an obsolete phase in the development of chemistry has been criticized for some time by contemporary historians and philosophers of science, who view such thesis as one that is too simplified, reductionist and ahistorical. The problem is that examining alchemy only through problem of demarcation, i. e. distinguish between pseudo-scientific and scientific knowledge, could lead to unjust rejection or neglect in perceiving of importance and role the alchemy had in different historical contexts. In certain contexts alchemy was not only a protoscience in the cloud of mysticism, but one of the branches of natural philosophy, paradigm in which some of the key figures in the creation of modern science were operating, such as Isaac Newton.

In his research and works Newton primarily started from idealistic, that is alchemist paradigm. The intention of my presentation is to, through limited insight in the work of Isaac Newton, research potential epistemological “advantages” of alchemy as paradigm in the context of scientific work, in relation to mechanical philosophy of that period. In hermeneutical sense it could be fruitful to observe epistemological usefulness of alchemy paradigm of that time in the context of changes that entered modern scientific paradigm due to research in different scientific fields, such as microphysics. (Bachelard)

Нина Куленовић | Nina Kulenović

*Институт за етнологију и антропологију Филозофски факултет Универзитета у Београду
Institute of Ethnology and Anthropology Department of Ethnology and Anthropology Faculty of Philosophy University of Belgrade*

ДА ЛИ ЈЕ СОЦИОКУЛТУРНА АНТРОПОЛОГИЈА НАУКА? ОДГОВОР СА СТАНОВИШТА (НАУЧНОГ) ОБЈАШЊЕЊА У СОЦИОКУЛТУРНОЈ АНТРОПОЛОГИЈИ

Питање да ли је антропологија наука или је она пак (да поменемо само неке од расположивих могућности) уметност, умеће, алат за лабављење етноепистемолошких стега, компаративно сочиво за сагледавање алтернатива сопственом начину живота, оруђе за културну критику сопственог друштва, питање је које, у бројним инкарнацијама и с различитим степеном узаврелости, прати социокултурну антропологију од времена њене академске институционализације. Одговор на ово питање зависи понајпре од историјски променљивих одговора на питање који се критеријуми демаркације науке од ненауке узимају као релевантни. Одговор на прво питање зависи и од одговора на, с претходним питањем врло тесно испреплетеним, питањем треба ли онтолошки статус појава које проучавају друштвено-хуманистичке науке сматрати истоветним статусу појава које су предмет проучавања природних наука и, уколико је одговор негативан, да ли евентуално другачији онтолошки статус за собом нужно повлачи и методолошку диференцијацију друштвено-хуманистичких дисциплина у односу на природне науке. Чак и ако је претходни одговор одричан, поставља се, међутим, и питање да ли је предмет проучавања сасвим ирелевантан кад је реч о научном карактеру појединачне дисциплине, или пак критеријуме научности пре треба потражити у формализацији подложном, адекватно нормираном, натконтекстуалном, универзалном и доследно примењеном методу? Циљ овог излагања јесте да поменете полемике размотри кроз призму полемике о адекватном моделу научног објашњења које су вођене у оквиру социокултурне антропологије од времена њене академске институционализације.